

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst en foto's Annette van Berkel

Hommelmanneltjes in de tuin

In *Bijenhouden* van 2022-2 heb ik geschreven over het herkennen van hommelskoninginnen en werksters van de zes algemene hommels: weidehommel, steenhommel, akkerhommel, boomhommel, tuinhommel en het aardhommel-complex. Manneltjes van de eerste twee soorten zijn iets anders gekleurd dan de vrouwtjes. De laatste vier hebben dezelfde tekening als de vrouwtjes. In dit nummer ga ik in op hoe ze hun best doen vrouwtjes te ontmoeten en hoe je ze herkent.

Hoe herken ik een mannetjeshommel

Net als alle mannetjes van wilde bijen zijn mannetjeshommels te onderscheiden van vrouwtjes door de aanwezigheid van één segment meer op de voelspriet. Een mannetjeshommel heeft een antenne met totaal 13 segmenten. Een koningin of werkster heeft er 12. Op goede scherpe foto's is dat bij vergroting vaak wel te zien. Daarnaast heeft een mannetje zeven achterlijfsegmenten in plaats van zes, zoals een vrouwtje heeft. Dit valt vaak niet erg op vanwege de kromming van het achterlijf. Uiteraard ontbreken de korfjes-haren op de schenen van het laatste potenpaar, want stuifmeel verzamelen doen ze niet. Van veel soorten hebben mannetjes een lichte beharing op het gezicht.

Het leven van een mannetjeshommel

Manneltjes verschijnen in dezelfde tijd als de eerste nieuwe koninginnen. Na het uit de pop kruipen verblijven ze nog enkele dagen in het nest en helpen mee aan het op temperatuur houden van het broed. Ze eten van de nectar en het stuifmeel dat de werksters in het nest gebracht hebben. Na enkele dagen verlaten ze het nest om er niet meer terug te komen; ze gaan doen waar mannetjes goed in zijn: het bevruchten van koninginnen.

Hoe vind ik een koningin

De grote opgave voor de mannetjeshommel is nu het vinden van jonge koninginnen. Alle zes de algemene

soorten doen dat door te patrouilleren. Alleen boomhommels (*Bombus hypnorum*) en soms steenhommels (*B. lapidarius*) doen het ook door nestbewaking. Nestbewaking spreekt voor zich: mannetjes zwermen om de ingang van een nest met jonge koninginnen en wachten tot er een naar buiten komt om vervolgens direct op haar te springen (zie *bijenhouden* 2021-5). In mijn tuin trof ik een keer onder een nestkast met steenhommels een parend stel. Het mannetje moet haar opgewacht hebben bij het nest. De nestbewakende mannetjes zijn vrijwel nooit verwant aan de hommelskolonie in het nest.

De meeste mannetje patrouilleren echter langs een route met vaste punten waar ze feromonen (sekslokstoffen) aanbrengen om de koninginnen te lokken. Ze hebben een heel rijtje van die geurmerken en ze vliegen constant langs deze route van merk naar merk om te zien of er al een paringsbereid vrouwtje verschenen is. Door mijn tuin loopt jaarlijks zo'n vliegbaan, beginnend achterin de tuin naar de klimop naast het terras met elke keer op ongeveer dezelfde plek het geurmerk. Meestal betreft het akkerhommels (*B. pascuorum*), maar ik heb ook aardhommels (complex: *B. terrestris*, *B. cryptarum*, *B. magnus*, *B. lucorum*) dezelfde route zien vliegen met ongeveer op dezelfde plek het geurmerk. Een enkele keer zit zo'n mannetje even op een blad, wellicht om de feromonen te verversen. Het zoeken naar koninginnen gebeurt vooral in de ochtend en voormiddag. De rest van de

Manneltje akkerhommel

Manneltje boomhommel

dag wordt besteed aan nectar drinken. In augustus en september zijn dan ook veel mannetjes te vinden op nectarrijke bloemen, zoals bloeiende distels.

Herkenning van de zes algemene mannetjes

De mannetjes van de weidehommel (*Bombus pratorum*) en de steenhommel wijken wat af van de koninginnen- en werkstertekening. Het mannetje steenhommel heeft behalve de rode achterlijfspunt, zoals bij de dames, een gele kop en kraag en soms wat geel op de achterrand van het borststuk.

De weidehommelmannetjes zien er compact uit met gele kop, kraag, achterrand van het borststuk, een gele band op de eerste achterlijfssegmenten en een rode achterlijfspunt. Er zijn er ook die minder geel op het lijfje hebben, maar hun gele kop verraadt hen.

De mannetjes van akkerhommel, boomhommel, tuinhommel (*B. hortorum*) en het aardhommel-complex lijken min of meer op de dames van hun soort en in het veld is het dan ook lastiger vast te stellen of je met een mannetje te maken hebt. Dan zijn foto's handig om naar bovengenoemde kenmerken te kijken. ●

Mannetje aardhommel complex

Mannetje tuinhommel

Steenhommel mannetje

Weidehommel mannetje